

LÆSERNE MENER

ANNONCER I TYSKE AVISER
Jens Aamand, Weysesgade 4, København:

Jeg spekulerer over, om man ikke skulle foreslå Inger Støjberg at indrykke annoncer i tyske dagblade, der på arabisk informerer flygtninge om, at der faktisk findes en direkte færgerute fra Rostock i Tyskland til Trelleborg i Sverige. Så behøver de slet ikke at komme til Danmark.

DU ER FULD AF VÅS

Margrete Auken, mep (SF): Igen smider Morten Messerschmidt (MM) røgbomber ind i EU-debatten. Stemmesedlen er da ikke udfordringen, men at få klarhed over, hvad vi skal stemme om. Her er MM's retoriske akrobatik farligere. Han fremtræder superintelligent og alvidende, men er fuld af vās. Med et nej kan vi ikke 'bare' få parallelfalter. De er tunge at få, nogle er helt umulige. En ny folkeafstemning om en begrænset tilvalgsordning kun om Europa som foreslået af bl.a. MM vil næppe føre til noget, og i hvert fald vil enhver tilvalgsordning betyde fuld tilslutning til Schengen – det står klart i protokolten om en dansk tilvalgsordning. En ændring her er omtrent så svær som en traktatændring. Ved MM ikke det?

KAOTISKE FORHOLD

Clasus Sterbo, Upsalagade 7, København: Det er en lille trøst, at flygtningesituationen trods alt ikke er så kaotisk som forholdene i det danske skattevæsen.

FLYGTNINGE FØR OG NU

A. og J.J. Laursen, Kærgårdsvej 7, Skanderborg: I Politiken 9.9. har Bo Lidegaard en artikel om især tyske flygtninge i Danmark efter Anden Verdenskrig. Omkring 250.000 tyske flygtninge kom til Danmark efter besættelsestiden, især fra Østpreussen, Pommern og de baltiske lande. Endvidere siger Lidegaard, at vi behandlede disse flygtninge efter datidens humanitære standarder.

Jamen, netop dette var jo ikke godt nok, præcis som der i dag er flere ting, vi burde gøre bedre. De tyske flygtninge fik i starten ingen hjælp fra det danske sundhedsvæsen. Af de 250.000 flygtninge i Danmark døde fra 1945 til 1949 ca. 7.000 børn.

Det totale antal døde var

17.209. Danskerne mente ikke, at vi skyldte de tyske flygtninge at yde hjælp. Først efter 1945 fik flygtningene adgang til lægehjælp og adgang til danske sygehuse. Danmark opførte sig ikke, så vi kunne være det bekendt.

Det skulle Lidegaard have haft med. Det kunne måske også få nogle danskere til at tænke lidt mere human om de mange flygtninge i dag.

JEG FORSTÅR ØSTLANDE

Frank Juul Pedersen, Bavnevej 58, Hvidovre: Om jeg forstår, hvorfor Tysklands kansler Merkel ikke gør noget ved flygtningestrømmene, der fortsætter med at invadere EU's grænser. Hun kan lige overskue at prøve at fordele de mange hundrede tusinde, der allerede er her. Man kunne jo bruge de krigsskibe, der allerede er i Middelhavet, til at bekæmpe menneskesmuglerne. Oprette modtagelsescentre i allerhelst Tyrkiet, hvor de fleste alligevel kommer fra, og allerede der få sorteret migranterne fra, så både de og vi ikke spilder tid og penge på dem. Og så få de arabiske lande på banen. Hvorfor skal de ikke tage imod flygtninge?

Sørgeligt så naive og magtesløse mange af de ledende politikere i EU er i øjeblikket. De tidligere østlandes ledere er konsekvente og tager kun få flygtninge ind og helst kristne. Det er da til at forstå.

TAK TIL DANSKERNE

Morten Hansen, Hestehavevej 3, Nykøbing F.: Tusind, tusind tak til de mange danskere, der i disse dage viser et andet ansigt af Danmark og af os danskere. Privat transport af emigranter, annoncer i udenlandske aviser, der modsiger Støjbergs annoncer, en statsminister, der træder i karakter, privatpersoner, der giver tøj, brød, legetøj, osv. Hurra for et andet ansigt end det grimme fjæs, Dansk Folkeparti har fået lov til at vise i alt for lang tid. Nu kan vi komme videre i en anden positiv og menneskelig retning. Stor tak og stort smil.

POLITIKEN ER UDEN PLI

Jørgen Birkedal, Koldemosevej 17, Sorø: Politiken mener, flygtningesituationen også skal kommenteres i At Tænke Sig. Tænk, det synes jeg, den er for alvorlig til. Undertiden er det,

som om Politiken savner det, der med et - i dag vel næsten ukendt - ord hedder pli.

LILLE KRIGSBARN

Herman Hermansen, Brinken 16 B, Strøby Egede: Kommentar til Nordbrandts digt (9.9.): Det er ikke alle vuggeviser, der er beroligende.

GENERALPRØVE

Lars Egholm Fischmann, Tjurgården 79, Greve: Indskudt bemærkning i forbindelse med flygtningene i det sydlige Danmark. Dette er kun en forsmag på de flygtningestrømme der vil komme, når klimaforandringerne for alvor brager igennem.

POLITIKERE REAGERER

Benjamin Weber, Drosselvej 74, Frederiksberg: Jeg ønsker mig et land, hvor vores politikere agerer mere, end de reagerer, når de reagerer!

LØKKES SERVERET

Kirsten Trasborg, Åbanken 74, Lejre: Brug nu den serveret, Lars Løkke, som du adskillige gange har udtrykt så stor glæde ved at have fået!

STEMMEVANDRINGER

Jens Sørensen, Stockholmegade 17, København: Må civilsamfundets kurage og medmenneskelighed blive Dansk Folkepartis Waterloo. Og en øjenåbner for Socialdemokraterne. V har vi opgivet.

VI VIL SE LANDSKAMPE

Tommy Jørgensen, Drosselvej 10, Sakskøbing: Jeg betaler til DR, jeg betaler da også til DBU og Team Danmark – hvorfor skal vi så også betale for at se landskampe? I Tyskland sendes landskampe på ARD og/eller ZDF. Ikke at den sidste fodboldlandskamp hertillands var værd at se (ifølge Morten Olsen), men jeg vil da gerne have lov til selv at vurdere det. Hvorfor må jeg ikke det?

HOLD HOVEDET KOLDT

Gerd Korsbæk, Udlodden 13, Nykøbing Sj.: Hørte i går, at man forventer maks. 400.000 flygtninge til Europa i 2016, så hvad er problemet? Der bor 500 mio. mennesker i Europa, så det er jo mindre end en dråbe i havet. Hold hovedet koldt og hjertet varmt, det kan ikke være så svært.

DAGENS CITAT

Faren er, at hvis du står helt udenfor, så sender det signaler til menneskesmuglere om, at Danmark er et fristed. Så bliver Danmark et juridisk vakuum i Europa. Vi vil stå uden for et juridisk setup, som vi har haft stor gavn af at være en del af, og som har det formål, at man ikke kan spekulere i forskelle mellem landene

Martene Wind, professor og centerleder på Center for Europæisk Politik, I Jyllands-Posten

Fokusér nu på forebyggelse

PSYKISK SYGDOM

TRINE HAMMERSHØY,
DIREKTØR, FORENINGEN
DET SOCIALE NETVÆRK

440.000 DANSKERE får udskrevet såkaldte lykkepiller. Sådan startede Politiken sin leder 9.9.

Tallet burde få det til at gyse i hver af os, for det vidner om, at der er noget galt med vores samfund. De seneste uger har der været debat i avisens spalter, der har været cases, krig på ord og forsøg på kulegravninger af, hvad der ligger til grund for det store medicinforbrug.

Sandheden er, at vi ikke ved det. Vi ved ikke, hvad det er, der har forårsaget et stort forbrug af antidepressiv medicin. Vi ved ikke, om det skyldes, at medicinalindustrien har gjort det til en forretning at sælge afhængighedsskabende medicin. Vi ved derimod, at det svært at trappe ud af antidepressiva, og at mange oplever sygdomslignende symptomer, når de for-

søger at trappe ned, og at en stor andel opgiver ævred og får tilbagefald.

Vi ved samtidig, at forebyggelse virker, og vi ved, hvor vi kan sætte ind for at forebygge psykisk sygdom i befolkningen. Der er omfattende dokumentation for, at børn og unge, der vokser op i fattigdom; der har forældre, som er misbrugere eller har en psykisk sygdom; der har dårlig følelsesmæssig kontakt med forældrene i de første 18 måneders levetid; der er blevet udsat for overgreb, omsorgssvigt eller mishandling; der er flygtninge; der har haft traumatiske oplevelser; der er marginaliseret i skolen eller har været udsat for sociale belastninger, har en øget risiko for at udvikle mentale helbredsproblemer og for at blive en af de omkring 500.000 danskere, der har en psykisk sygdom.

Og vi har netop igen fået at vide, at der god økonomi i at sætte ind tidligt og forebygge psykisk sygdom. Statens Institut for Folkesundhed har netop kortlagt sygdomsbyrden i Danmark og konkluderer, at angst, skizofreni og depression er tre af

de fem mest hyppige årsager til, at mennesker ufrivilligt må stoppe med at arbejde. Vi har fået bekræftet, at psykisk sygdom er en ekstremt bekostelig affære, som også har vidtrækkende menneskelige konsekvenser for de berørte familier.

Derfor er det absurd, at man med den viden ikke fokuserer mere på forebyggelse, på tidlige indsatser, på at tage de psykiske problemer i opløbet og på, hvordan vi kan ruste ungdommen til at håndtere konkurrencestaten, individualiseringen og det høje forventningspres, som er under begrundet mistanke for at avle, angst, stress, depression og andre psykiske problemer.

Det er forunderligt, at man ikke bruger flere penge på at finde ud af, hvordan vi kan forebygge og gøre vores børn og unge robuste.

Vi har et bud. Det hedder headspace og har i sin korte levetid haft kontakt til mere 10.000 unge, haft langt over 30.000 samtaler med unge og har hjulpet til at håndtere deres problemer af enhver art, store eller små, voldsomme eller få.

København må integreres i Danmark

PROVINSEN

PER STRAARUP SØNDERGAARD,
FORFATTER

HVORDAN FÅR vi integreret København i resten af Danmark? Det spørgsmål er mindst lige så relevant som udflytningen af statslige arbejdspladser. Engang for mange år siden lå København midt i riget, men efter tabet af Skåne, Halland og Blekinge blev København udkant. Eller måske snarere højkant, hvor livet leves inden for en usynlig mur. I ly af den er der masser af muligheder og tilbud, og København er virkelig en dejlig by i både sol og regn, men det skønne går hånd i hånd med en selvtillærkelighed og manglende interesse for livet uden for

murene. Det gør på mange måder København mere provinsiel end provinsen.

Det er svært at finde en københavner, der kan tale med om programmet på det fremragende Aalborg Teater, eller som kan tage del i begejstringen over, at Aarhus med MoMu har fået et museum i verdensklasse. I provinsen forholder det sig anderledes. Vi er vant til at flytte os for at opleve, og vi besøger f.eks. gerne hovedstaden og dens kulturinstitutioner. Vi følger med i, hvad der sker i København, men det modsatte er ikke tilfældet.

Politikeni og andre såkaldt landsdækkende medier med base i København spiller med på tendensen. Et indslag fra Nørrebro starter aldrig med, at journalisten tjekker ind i linje 5A, mens vi altid skal have hele den lange togtur med, når der rapporteres fra Odense eller Aarhus.

Som læser kan man undres over, hvorfor indenrigsreportager skal lyde som en guidet tur fra det store udland. Ekstra slemt er det, når reporteren ikke er interesseret i at iagttage, men blot bruger kilderne til at bekræfte fordomme og stive sit eget storbyego af. Og helt ekstremt bliver det, når flygtninge på Mette Dreyers tegning 3.9 siger »Det virker hjemligt« om tomme huse i provinsen. Provinsen og Syrien er åbenbart potato-potato.

Men hvordan får vi så bundet landet sammen? Den tidligere regerings bud var bl.a. hurtigere togforbindelser mellem landets store byer, og det blev lanceret med følgende ord: Fremover vil det tage en time at komme til Odense, to timer at komme til Aarhus og tre timer at komme til Aalborg. Som om alle danskere bor i København. Men det gør de ikke.

Drop dog overdommeriet, Uffe Elbæk

KLIMA OG MILJØ

MARTIN LIDEGAARD
OG ANDREAS STEENBERG,
BEGGE MF (R)

KÆRE UFFE Elbæk og Christian Poll

Det er dejligt, at Alternativet er så klar på sine grønne ambitioner i Kroniken 2.9.! Som I ved, deler vi radikale de samme drømme om en bæredygtig udvikling, og vi har i mange år knoklet for at gøre dem til virkelighed.

Men det er mindre dejligt, at I forsøger at gøre jer til overdommer over alle os andre. Sådan troede vi netop ikke, at Alternativet ville arbejde politisk.

Vi synes i stedet, vi skal anerkende, at vi har meget forskellige tilgange til det fælles projekt. Jeres styrke er, at I tør drømme vildt og fastholde en utopi. Vores styrke er, at vi lykkes med at skabe konkrete resultater, ofte med brede holdbare flertal og i et spændende samspil med erhvervslivet. Det gælder også i de seneste fire år, hvor Danmarks grønne omstilling har givet genlyd i hele verden.

Tag bare det historiske energiforlig, der vil give over 50 procent vind i vores el om 5 år og endnu mere senere. Eller tag vores økologiske handlingsplaner, der har lagt grunden til den markante fremgang for økologiske landmænd, som vi oplever lige nu. Eller vores initiativer i forhold til at fremme cirkulær økonomi i affaldssektoren. Dette oplever vi slet ikke som værende i modsætning til Alternativets drømme.

Lad os stoppe med at nedgøre hinanden og rette energien mod at overbevise dem, der slet ikke vil den grønne vej.

KRONIKEN
12. sept. 2015

Skindød

METTE HØEG

Usikkerhed, ordentlighed og snæversyn præger den litterære kultur i Danmark og blokerer for den udskejelser, vildskab og selvstændighed, der er nødvendig, hvis litteraturen skal udvikle sig.

Mette Høeg er litteraturforsker. Kroniken er et bearbejdet uddrag af manuskriptet til det fjerde program af 'Høeg over Bog' på Radio24syv – det sidste i en række om forfatteren Henrik Stangerup og dansk samtidslitteratur

FOR NYLIG afholdt kunstmuseet Louisiana i Humlebæk sin årlige litteraturfestival, Louisiana Literature, og jeg tog til museet fredag for at se den tyske forfatter Hans Magnus Enzensberger, tre danske debutanter og især den amerikanske forfatter Richard Ford.

Den internationale festival var uhyre velbesøgt af et slående ensartet klientel: Jeg kan ikke huske, hvornår jeg sidst har set så mange velsoignerede mennesker samlet ét sted og til forfatterinterviewene hørt så megen velmenende latter fra tilhørerne. Den uhyggelige præcision, hvormed denne latter faldt – så snart den pågældende forfatter lagde an til at sige noget tilnærmelsesvis humoristisk – syntes at vidne om en overudviklet sans for social bekræftelse.

JEG SÅ IKKE Richard Ford, for på vej ind fra haven blev jeg indhentet af en dame, som oprevet og determineret forklarede mig, at jeg altså ikke måtte tage vin med indenfor.

Tilbage på den nyskelige plæne udenfor tænkte jeg på et af værkerne i den trilogi, Richard Ford har skrevet, som kredser om karakteren Frank. Blandt Franks problematiske relationer er hans akavede forhold til sønnen Paul, som Frank ikke kan lide, men til hvem han alligevel har en vis følelsesmæssig knytning.

I værket 'Independence Day' forsøger Frank famlende at videregive et essay til

LITTERATUR. Til Louisiana Literature med de nulevende forfattere. I radioprogrammet 'Høeg over Bog' forsøgte Mette Høeg at få kontakt til de afdøde. Ovenfor er det amerikanske Richard Ford, der bliver interviewet ved dette års festival. Foto: Louisiana/Klaus Holsting

og dermed at influere sin søn, som på dette sted i trilogien befinder sig på den vrangvillige teenagers stadium. Essayet er det berømte 'Self-Reliance', hvori den amerikanske filosof og forfatter Ralph Waldo Emerson advokaterer for individets tankemæssige selvstændighed og modstand mod konformitet.

Jeg kom til at tænke på, at Franks ambivalente indsats over for sin teenagesøn

ligner mit eget forsøg på at videregive forfatteren og kritikeren Henrik Stangerup, og at hensigten med de fire programmer på Radio24syv i august med underoverskriften 'Hvor er Stangerup?' på samme måde har været at influere den vrangvillige danske litterære scene og dertil lytterne, som er afhængige og delvis influerede af, hvordan medierne formidler dansk litteratur.

JEG HAR oplevet en del modvilje mod det greb, jeg anvender i programmet, som består i at behandle Stangerup som samtidig og aktual for nutidens danske litterære kultur. Det er af flere er blevet opfattet som reaktionært og irrelevant, og selv om de fleste, jeg undervejs var i kontakt med, medgiver, at Stangerup er en værdifuld kritiker og forfatter, vil de færreste anerkende, at den litterære kultur i dag kunne have gavn af Stangerups kritiske blik.

Det er ufarligt at hylde en død kontroversiel mand; forsøget på at genoplive ham er det svært at finde tilslutning til.

Den modvilje afspejler to forhold i dansk samtidskultur generelt og i den danske litterære kultur i særdeleshed, som jeg gerne vil påpege og kommentere:

For det første er den danske litterære kultur i dag præget af en selvtillærkelighed og selvtillærkelighed: Hos de fleste prominente eksponenter – kritikere inklusive – mødes en kritisk tilgang til samtidslitteraturens tilstand med reaktionen, at 'alt er fint – vi står midt i en bølge af fremragende dansk litteratur', og 'der sker så mange spændende ting i dansk litteratur for tiden'.

Denne reaktion er udtryk for en generel modvilje mod selvkritik og mangel på motivation til at ændre, udvikle og sprænge rammerne. Den er udtryk for en kultur, hvis deltagere mestendels er in-

teresserede i at forsvare og opretholde – i at klappe hinanden på skuldrene og indbyrdes enes om, hvor godt hverandre gør det, hvor stærkt Danmark står litterært, og hvor dygtige 'vores' debutanter er.

MODVILJEN mod selvkritik og forherligelsen af det eksisterende er et symptom på den lille nations mindreværds-kompleks

MODVILJEN mod selvkritik og for-

herligelsen af det eksisterende er et symptom på den lille nations mindreværds-kompleks. Interessen for udelukkende at vedligeholde og forsvare den eksisterende litteratur reflekterer ikke litteraturens egentlige tilstand eller status, men afspejler en kulturel mentalitet præget af usikkerhed.

Større (vestlige demokratiske) nationer med større selvtillid er kendetegnet ved at rumme konkurrerende offentligheder, konkurrerende litterære miljøer og meget forskelligartede kunstneriske udtryk. Dette er ikke tilfældet i Danmark.

En konsekvens heraf er, at motivationen i forfatter- og kritikerhvervet i Danmark i mindre grad er at kultivere et modsigelsesfuldt og dermed frugtbart litterært miljø og i højere grad at pleje selvtilliden og identiteten – at bekræfte

140.000 asylansøgninger har Ungarn modtaget i år

58 gange så mange som i 2012

Kilde: International Organization for Migration

PÅ RAD OG RÆKKE. Flytningestrømmen skaber politiske spændinger. Men flygtninge og migranter er nødvendige, hvis EU skal opretholde befolkningstallet. Folk står i kø for at krydse grænsen mellem Serbien og Ungarn. Arkivfoto: AP/Matthias Schrader

Folketal. Indvandring redder EU's befolkning

Fødselstal i EU styrtdykker, og mange lande har befolkningstilbagegang. Flygtninge kan være svaret.

ANALYSE

EU's 28 medlemslande rummer 508 millioner mennesker, lidt over en halv milliard. Sidste år blev der ca. 1,1 million flere. Der blev født 5,1 million EU-børn, og der døde 4,9 millioner EU-borgere. Overskuddet var 200.000, den såkaldte naturlige befolkningstilvækst.

KNUD VILBY

Resten, næsten 1 million, var et resultat af migration til EU. Helt siden 1992 har indvandring haft større betydning for EU's befolkningstal end forskellen på antallet af nyfødte og døde. Og den samlede tilvækst bliver lavere og lavere. Så sent som i 2013 var befolkningstilvæksten i de 28 lande på 1,7 millioner mennesker, tilbage i 1960'erne voksede befolkningstallet, i det der i dag

er de 28 EU-lande, med over 3 millioner årlig. 1,1 million i årlig vækst i 2014 er det seneste tal fra EU's statistiske departement, Eurostat, og det sætter flygtningekrisen i perspektiv. EU's naturlige befolkningstilvækst er ved at gå i stå. I 12 EU-lande faldt befolkningstallet i 2014 trods indvandring.

DEN ÅRLIGE befolkningstilvækst på over 3 millioner i 1960'erne var stort set et resultat af, at der blev født flere, end der døde. Men fødselstallet er faldet i alle landene. Ifølge Eurostat skal det gennemsnitlige fødselstal per kvinde (fertililiteten) i vores del af verden være 2,1, for at et land kan have uændret befolkningstal (uden indvandring eller afvandring). I Irland og Frankrig er fertililiteten lige under 2, og i de andre 27 lande er den lavere. Gennemsnitsfertililiteten i EU-28 er kun 1,55. Det betyder, at alle 28 lande på sigt vil have faldende befolkningstal uden indvandring.

Det, at vi i denne del af verden lever længere og længere, er med til at udskyde tidspunktet for direkte tilbagegang i befolkningstal, men i 11 lande er der allerede naturlig tilbagegang. Tilbagegang i forhold til indbyggertallet er størst i Bulgarien, Rumænien, Letland, Litauen og Ungarn. Dertil kommer, at nogle EU-land

de er præget af, at flere rejser ud end ind. Det gælder Cypern, Grækenland og flere af de baltiske lande.

Det gamle EU vil rent geografisk få bedre og bedre plads til et betydeligt antal migranter af alle slags (inklusive flygtninge), for uden dem vil større og større områder med årene blive lagt øde.

Tyskland, Frankrig, Storbritannien og Italien rummer tilsammen mere end halvdelen af hele EU's befolkning. De er derfor særlig interessante for analysen.

Eurostat fastslår, at »befolkningstilvæksten i Tyskland og Italien alene er en konsekvens af netto indvandring, idet den

naturlige befolkningsudvikling i begge landene er negativ«. Fertililiteten er i begge lande opgjort til 1,39 eller endnu lavere end EU-gennemsnittet.

Der har været betydelig fokus på aldringen af de europæiske befolkninger. Det er en konsekvens af de få fødsler. Hvor mange afrikanske og en del mellemøstlige lande har meget unge befolkninger, vokser befolkningernes gennemsnitsalder i EU, og der bliver flere og flere pensionister i forhold til arbejdsudelige. Import af arbejdskraft er nødvendigt.

Udviklingen siden 1990'erne understreger, at aldrig kun er en del af proble-

met. Uden indvandringen vil der ske en direkte befolkningstilbagegang.

DANMARK er et typisk eksempel. Fertililitetsniveau var i de seneste statistikker på 1,67 – lidt højere end EU-gennemsnittet, men langt under, hvad der er nødvendigt for at opretholde Danmarks befolkning.

Der er mange fordomme om højere fødselstal i muslimske lande, og det er ikke svært at finde belæg for disse fordomme i nogle lande. Mere udviklede muslimske lande, f.eks. Tyrkiet, oplever dog samme udvikling som EU. I Tyrkiet er gennemsnitsfertililiteten kun omkring 2.

Når gennemsnitsfertililiteten i EU, trods betydelig indvandring gennem mange år, er så lav, er det da også et udtryk for, at »de nye europæere« meget hurtigt indstiller på en europæisk normalitet, så den enkelte familie og den enkelte kvinde føder væsentlig færre børn, end hun formentlig ville have gjort i det land, hun eller hendes forældre har forladt.

Der er ikke noget, der tyder på, at fertililiteten vil stige igen. Udviklingen har været den samme i alle de lande, der er en del af den vestlige økonomi og den vestlige kulturkreds. Stort set alle steder fødes der færre børn end nødvendigt for at opretholdt befolkningstallet.

Det er en del af vækstdebatten, der normalt ikke gives stor opmærksomhed. Men når det gælder befolkning, er væksten reelt hørt op i den rigere del af verden. Det er verdenshistorisk nyt, og det store spørgsmål er, hvordan denne ændring skal håndteres. Man kan diskutere løsninger, som indebærer en bedre fordeling af det overskud af mennesker, der er i andre dele af verden. I praksis har nettoindvandring i en årrække været løsningen i mange EU-lande, og det er generelt lande med stor nettoindvandring, der økonomisk har klaret sig bedst.

TRODS integrationsproblemer kan modtagelsen af hundrede tusinder af flygtninge også være en del af en løsning. I 2014, hvor der ikke blev talt meget om flygtningestrømme, var nettoindvandringen til EU på næsten 1 million.

Det faktum, at fertililiteten falder i alle de gamle vestlige lande, betyder samtidig, at uanset politiske ønsker om at få indvandring af folk af samme slags som os selv, er det reelt ikke en mulighed. Der bliver simpelthen ikke født nok af vores slags.

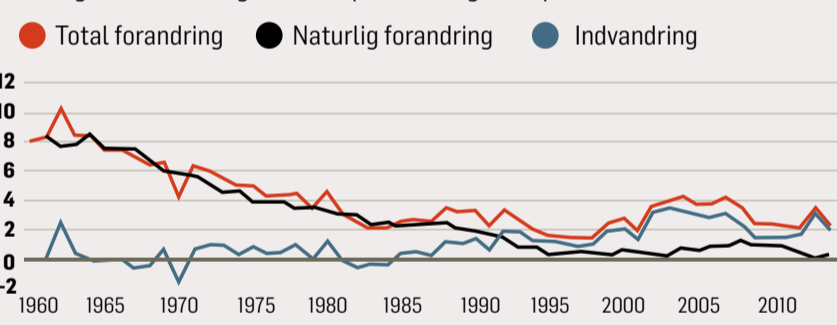
analyse@pol.dk

Knud Vilby er journalist og forfatter

Befolkningstilvækst skyldes indvandring

Demografiske ændringer fordelt på forskellige komponenter

Kilde: Eurostat
MFC – 15224

... Skindød

sit eget værd som individ i en lille nation og i et meget småt litterært interessefællesskab.

Den kun alt for menneskelige mekanisme består i en sådan situation i, at når der ikke eksisterer alternativer til det ene dominerende litterære interessefællesskab, eksisterer der heller ikke noget alternativ til at være inde i varmen i netop det fællesskab, hvorfor kunstneriske præferencer og ambitioner nedprioriteres og underordnes ønsket om social sikkerhed og accept.

DEN KULTURELLE usikkerhed medfører således, at den danske litteratur i dag alt for ofte er et biprodukt – et sekundært resultat af et primært identitetsprojekt, hvor hensigten ikke er at skabe stor kunst, opnå dybe indsigter og nå hidtil ukendte højder, men i stedet at opnå en god selvfornemmelse og indtage en tryk position.

Og det smarte er, at hvis der fastholdes konsensus om, at alt er godt, kan alle mageligt og uforstyrret hvile i den opfattelse. Så længe alle er enige om, at alt er, som det skal være, at vi har den litteratur, vi har, og det er vi sådan set glade for; og 'kan man ikke lide den, kan man heldigvis bare læse noget norsk', er illusionen opretholdt og alles positioner sikret.

Men denne forsvarende og bevarende tilgang er til stor skade for litteraturen: Litteraturen har brug for modsigelse for at udvikle sig; ellers stagnerer den, bliver unyngerrig og uengageret – den bliver med Stangerups ord »vinderlig« og »geocentriske sandhedssøgende«, hvis ikke den mødes med stærk modsigelse, hård udfordring, de højeste krav og de største

Litteraturen har brug for modsigelse for at udvikle sig

ne, og som besværliggjorde Stangerups privatliv og professionelle virke – og som trivedes i bedste knugende velgænde til Louisiana Literature – er den danske ordentlighed: den politiske korrekthed, kedeligheden, manglen på humor og modviljen mod udskjelser og afvigelse. Den danske ordentlighed, som har et undertrykkende tag om åndslivet og litteraturen, forhindrer en erkendelse af flertydigheden i derouten – i Stangerups personlige deroute, i den deroute, Stangerup som forfatter udsætter de fleste af sine roman karakterer for, og i deroutemotivet i det hele taget.

Ordentligheden blokerer for den erkendelse og en værdsættelse af, at derouten ikke kun er negativ, en bevægelse ned i et hul og et tegn på svaghed, men også potentielt en frigørelse og en frisættelse fra en undertrykkende og konform kultur – og altså dermed ligefrem en opstilling.

NÆSTEN ALLE, jeg har talt med eller læst, som kender til Stangerup, giver på en eller anden måde udtryk for, at de har ondt af ham, fordi han måtte kæmpe med indre dæmoner og begrænsninger – og så sørger de i øvrigt for at erklære afstanden til hans moralske lovovertrædelser, hvoraf der som bekendt var en del. Jeg har ikke ondt af Stangerup. Jeg sym-

forventninger om storhed.

DET andet forhold, som har besværliggjort min undersøgelse af den danske samtidslitteratur i programmerne

patiserer med hans lovovertrædelser som reaktioner på en til tider skænseløs konform og smålig ydre virkelighed. For det er i lige så høj grad ydre dæmoner, Stangerup måtte kæmpe med. Stangerups deroute er udtryk for en kamp mod omverdens uerkendte mørke sider, mod dens modvilje mod vildskaben, kritikken og selvstændigheden, og jeg opfatter hans nedgang som dobbelt og uafgørlig, som både et fald og en frisættelse.

HVAD ER DET for en nedslående og kedelig tilgang til livet, man så ofte møder i Danmark, at alkohol er skidt, og at livet nødvendigvis er bedst og mest meningsfuldt, når det leves 'sundt', uden giftstoffer i kroppen, uden udskjelser og overdrivelser, med 'sunde' relationer til omgivelserne – at en person er mest beundringsværdig, når denne forbliver væk fra overdrevet, på ordentlighedens sti?

Jeg kan ikke tilslutte mig en sådan opfattelse af det gode og meningsfulde. Livet skal ikke leves sundt og ordentligt inden for parcelhustrygge og fjernvarmede rammer for at være meningsfuld; litteratur og litteratur skal ikke tillæres eller udføres i et beskyttet værksted med et indeklemt væksthusklima; forfattere udvikler hverken sig selv eller litteraturen ved at søge tilflugt for deres ensomhed i fællesskabet og lune sig i klubhuset.

Tværtimod: Den menneskelige eksistens og meningen med livet opleves og erkendes først rigtigt gennem overdrivelsen, gennem eksperimentet og grænseoverskridelsen og gennem selvstændig tankegang.

Ordentlighed og flokadferd avler konformitet og reproduktion og indsnævrer

livet og kunsten. Udskjelser, vildskab og selvstændighed avler betydning og mening og udvider livet og kunsten.

HENRIK STANGERUP er fraværende i den litterære kultur i dag, men han eksisterer som et potentiale.

Litteraturen indebærer om nogen kunstart muligheden for en dialog med forfattere og kritikere fra alle tider til alle tider i kraft af det skriftlige mediums bevaringsgenhed og lettilgængelighed. Litteraturen indbyder om nogen kunstart til et bredt samtidighedsbegreb, der side- og ligestiller andre tiders litterære udtryk med nye.

I dag domineres litteraturkritikken i offentligheden imidlertid af en snæver samtidighedsforståelse, der udelukkende anskuer 'samtidighed' som 'det historiske nutidige'. Nutiden forstås dermed som et smalt punkt på en fortløbende tidslinje, der er adskilt fra en bagvedliggende og afsluttet fortid. Og den litteraturkritik, der skal behandle og vurdere det nutidige, afgrænser følgelig sit fokusområde til det, der eksisterer lige nu og her.

Dermed tildeles 'det nye' – dvs. litterære udgivelser og tendenser fremkommet inden for de sidste få år samt debutanter og unge forfattere – en særlig fremtrædende og privilegeret position.

PÅSTANDEN hos en kritiker, der repræsenterer en sådan snæver samtidighedsopfattelse, f.eks. Lars Bukdahl, er, at læser man tilstrækkelig mange bøger udgivet inden for dette smalt afgrænsede tidsrum, kan man nå et punkt, hvorfra man kan overskue nutidens litteratur, opnå

Udskjelser, vildskab og selvstændighed avler betydning og mening og udvider livet og kunsten

som Bukdahl påberåber sig besiddelsen af kraft af sin stolte hævdede belæthed inden for ny dansk litteratur, findes ikke. Den er en indbildning eller, for en kritiker med et snævert fokusområde, en nyttig konstruktion, der tillader ham at hævde besiddelse af det overlegne overblik.

Det snævre og overskuelige samtidighedsbegreb er falsk og forsimplet, og det undertrykker den potentielle kompleksitet i samtidskunsten.

SAMTIDIGHED er ikke ensbetydende med det historiske nutidige og skal ikke blot forstås som betegnende, at noget 'eksisterer på samme tid i en afgrænset historisk periode'. Samtidighed betyder også eksistensen af flere forskellige tider på samme tid.

Det er nødvendigt at anerkende denne betydning af samtidighed for at kunne anerkende den konfluens, dvs. den sammenflyden og sameksistens af forskellige tider, der karakteriserer det postnationale og globaliserede samfund. Og i beskæftigelsen med ny litteratur er det som kritiker vigtigt at anerkende denne betydning af samtidighed for at kunne udnytte potentialet i konfluens, som des-

værre alt for ofte blokeres af den nationale bekvemt snævre samtidighedsforståelse.

FOR MIG AT SE er det langt mere frugtbart og interessant for litteraturkritikeren at arbejde med et udvidet og uoverskueligt samtidighedsbegreb, der indrømmer umuligheden af at kunne overskue samtidens litteratur, som anerkender, at forskellige tider er præsent i nutiden, som udnytter potentialet i konfluens, og som tillader andre tiders forfattere og kritikere at være relevante og nyttige, selv om de ikke er 'nye'.

Men en sådan tilgang kræver, at man stoler på individets kritiske sans og myndighed og er interesseret i udvikling frem for magelig stagnation. For i dialogen med de fysiske afødte risikerer man at udstille sin egen uvidenhed, afløre hullerne i sin belæthed og at afdække noget ubehageligt om den nye litteratur – det kunne jo være – oh gru! – at deres syn på den danske litteratur, der er udkommet i de senere år, ikke er lige så rosenrødt som størstedelen af de fungerende kritikeres i dag.

METTE HØEG